

GOIGS A LA MARE DE DÉU DE GRÀCIA

PATRONA DE VILA-REAL

De la Gràcia la més plena
sou, Maria, celestial,
*Verge humil, Verge morena,
Mare de Vila-real.*

Aigua fresca, bon jardí
del Millars allà a la vora,
a la fosca d'una cova
vos guardava el Rei Diví
per ser alba ben sencera
d'aquest poble nat reial,
*Verge humil, Verge morena,
Mare de Vila-real.*

Diu, que aguaita un pastoret
quan buscava l'ovelleta
i s'encontra, moreneta,
amb la Reina d'est indret;
dins d'eixa ombra ha fet l'espera
ton somriure virginal
*Verge humil, Verge morena,
Mare de Vila-real.*

Quan l'Arcàngel nunciador
del Déu Fill "Mare" vos deia,
el somris d'un "sí" vos feia
Gràcia plena, dò d'Amor,
i així sou del món primera
redimida original,
*Verge humil, Verge morena,
Mare de Vila-real.*

Al Millars la vostra Ermita
vist de canya i romaní,
del perfum tendre del pi
que a mirar el cel invita,
i per Vos, Gràcia encisera,
d'aquest poble es fa casal,
*Verge humil, Verge morena,
Mare de Vila-real.*

De la Vila sou història,
aigua i vida del bon riu
que al Rei Jaume li somriu
i al devot li dóna glòria;
pel pastor vos feu estrena,
gràcia i pau per sant Pasqual,
*Verge humil, Verge morena,
Mare de Vila-real.*

Amb esforç treballador
el rocam ja és paradís
i el Millars cant i somris,
Mare de Gràcia i Amor;
huí, la vila en vos delera
dolç esguard ben maternal,
*Verge humil, Verge morena,
Mare de Vila-real.*

Aquesta vila ha fet vot,
agraïda a vostra ajuda
que remeia sets de pluja,
malaltia en tot devot;
el Termet de goig es plena
pel juliol el dos capdal,
*Verge humil, Verge morena,
Mare de Vila-real.*

Per la Gràcia, Mare nostra,
la visita heu de tornar,
i al setembre feu la llar
a esta vila que és ben vostra;
seieu Reina a la Novena
del poble a l'Arxiprestal,
*Verge humil, Verge morena,
Mare de Vila-real.*

Mare dolça, auba primera,
d'Àngels Reina coronada,
d'un pastor per bé trobada,
de la Vila la senyera:
sigueu llum i pau serena
del qui et prega com li cal,
*Verge humil, Verge morena,
Mare de Vila-real.*

Ave Pura, Verge bella,
llum albada del nou Sol,
d'aquest poble dolç consol,
dels bons fills camí i estrella,
de Déu Gràcia que ens remeia
de cos i ànima tot mal,
*Verge humil, Verge morena,
Mare de Vila-real.*

De la Gràcia la més plena
sou, Maria, celestial,
*Verge humil, Verge morena,
Mare de Vila-real.*

V/L'àngel del Senyor anuncià Maria

R/I concebí de l'Esperit Sant.

ORACIÓ: Senyor, per la Immaculada Concepció de la Verge Maria, vau preparar una mansió digna del vostre Fill. Vos que preveient la mort que ell havia de sofrir la preservàreu de tota màcula concediu-nos per la seua intercessió, de poder arribar, purificats, fins a vós. Per Jesucrist nostre Senyor.

EL TERMET

A Vila-real es coneix com "El Termet", un bell paratge localitzat al NO de la Ciutat, a la dreta del curs del riu de Millars. Conegut des d'antic per alguns documents històrics, és el marc on arrelarà la llegenda de l'aparició de la Mare de Déu a un pastoret i posteriorment el culte a Santa Maria de Gràcia.

El límit de "El Termet" el marca un **Peiró** o Creu de Terme, construït en la intersecció del camí de l'ermita amb el camí vell d'Onda a Castelló. L'antiga creu era de pedra i la construïren en 1583, en substitució d'una de fusta. L'actual és de l'escultor Pedro Gil. Prop d'allí està el Cementeri Municipal, inaugurat ara fa cent anys, en 1896.

Seguint el camí antic d'accés a la replaça de l'ermitori, passarem per davant del Via-Crucis. Les capelletes o estacions, separades per xiprers, aprofiten per practicar una piadosa costum els dies de Quaresma i el Divendres Sant, recordant el camí de Jesús cap el Calvari. Hi ha constància escrita d'un Via-Crucis de l'any 1746. Ara podem contemplar unes ceràmiques més modernes, fetes a l'Alcora.

Si deixem el vehicle a l'explanada de l'aparcament, baixarem a l'ermitori per una ampla escalinata que salva el desnivell existent entre el camí i el Santuari. Al final i justament enmig de la replaça, trobarem una basseta amb peixos i una reproducció exacta del popular "**pastoret**", de 1920, que amb el braç alçat i la ma sobre els ulls, mira cap a la porta del temple, com buscant la imatge de la patrona de Vila-real. Una inscripció als seus peus ens diu qui va ser l'autor: "**Aquest pastoret ens recordarà sempre a son autor En Josep Ortells**". L'escultura original del pastoret s'exposa ara al Museu Municipal de la Ciutat.

L'edifici de l'esquerra són les cotxeres o antigues cavallerisses. Es tracta d'una curiosa construcció, independent de la resta del conjunt arquitectònic, a la qual podem accedir per una escala oberta a la placeta lateral de la capella.

De planta rectangular i amb tres balcons oberts a l'explanada de l'ermita, fou ja reformada al 1749. Els seus elements més destacats són els quatre arcs de rajola, de mig punt, al centre de la construcció i el sostre amb grossos cabirons de fusta. Tot això ben restaurat, respectant els materials originaris. Aquest saló s'utilitza ara per activitats diverses, sobretot exposicions.

El cos central dels edificis el constitueix l'església on es venera la imatge de Santa Maria de Gràcia. Per la porta del costat del temple podem entrar a visitar la **Coveta de l'aparició** i el **Museu Municipal d'Etnologia "Mare de Déu de Gràcia"**. Les seues dependències van ser inaugurades el 4 de setembre de 1986, fa ara deu anys, després de mesos de treballs intensos de rehabilitació i supressió d'elements estranys, afegits amb el pas del temps. Les obres van ser promogudes pel seu propietari, l'Il.lustríssim Ajuntament de Vila-real, en col.laboració amb la Diputació Provincial. Al Museu pròpiament dit s'accedeix per un vestíbul on s'ha conservat la tradició de l'antic canterer de l'ermita, decorat amb taulells del segle XIX. També és original el paviment empedrat, de 1776, amb curiosos dibuixos dels anagrames de Maria. En aquest Museu podem trobar indumentària antiga, ferramentes, col.leccions de ceràmica i arqueologia i també una secció d'Etnologia religiosa.

Si continuem baixant per l'ampla escalinata cap el riu de Millars, ens trobarem amb el pouet. "**En el centro de una pequeña alameda, va escriure Juan Bautista Candau en 1907, se levanta el elegante y sólido brocal del famoso pozo de la ermita, cantado en los gozos de la Virgen por la virtud de sus aguas tan deseadas por los devotos pacientes, que encuentran muchas veces en ellas el alimento de sus dolencias**". Este pouet antic havia segut refet al 1886, possiblement aprofitant part dels brocals dels pous de la Plaça de la Vila i el del Raval de Castelló.

Com afirmen E. Arenós, P. Fabra i V. Fausto, el paisatge de "el Termet" té el màxim interès i és coronat per exemplars de pi pinyer i pi blanc, plantats pels escolars, els uns a principis de segle i els altres més recentment, sempre en commemoració de la Festa de l'Arbre. Per tot el Termet, diuen, podem trobar moltes espècies vegetals. Arítjol (zarzaparrilla), roldor (emborrachacabras) esbarzers (zarzas), esparregueres, romaní (romero), argelaga (aliagas), xops (chopos), garrofers (algarrobo), eucaliptus, així com varies classes de pins.

En la prolongació del passeig del Botànic Calduch podem observar plantes poc abundants com l'esteperola, algunes varietats de mates d'estepa, gesmil silvestre (jasmín) i també llentiscle (lentisco), coscoll (coscoja) i margallons (margallón). El Termet allotja també el **Centre de la Natura**, nova instal.lació cultural, i un **alberg** per a visitants.

ANTONI LOSAS LATORRE
JOSEP MIQUEL FRANCÉS

Aquests goigs han segut escrits per Mossén Vicent Gimeno i Estornell. És la primera vegada que s'editen de la manera tradicional. Poden cantar-se amb la música popular. Apareixen il.lustrats amb un gravat del segle XVIII de l'impressor A. Bordazar, de València.

JUSTIFICACIÓ

1.000 exemplars sobre paper registre, editats per l'Il.lustríssim Ajuntament de Vila-real, als obradors de Sichet, S.L., al Setembre de 1996.

En la Col.lecció de Goigs en Iloança de la Mare de Déu de Gràcia, patrona de Vila-real, aquests porten el número 5.